

KĖDAINIŲ „ATŽALYNO“ GIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kėdainių „Atžalyno“ gimnazijos (toliau Gimnazija) smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, patvirtintu 2017 m. kovo 22 d. Nr.V-190, Kėdainių savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu „Dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo, įgyvendinant pagalbos ir prevencines priemones Kėdainių rajono savivaldybės mokyklose tvarkos aprašo patvirtinimo“, patvirtintu 2017 m. sausio 17 d. Nr.AD-1-51; Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. V-900 „Dėl Ugdymo organizavimo rekomendacijų mokiniams, kuriems nustatytas elgesio ar (ir) emocijų sutrikimas“; Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. balandžio 21 d. įsakymu Nr. V-582 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir veiksmų, įtariant galimą smurtą artimoje aplinkoje patvirtinimo“. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – sukurti Gimnazijoje sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos, patyčių apraiškoms aplinką.

3. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą Gimnazijoje.

4. Tvarkos apraše įtvirtinami susitarimai:

4.1. į smurtą ar patyčias, nepriklausomai nuo jo formų, Gimnazijos aplinkoje būtina nedelsiant reaguoti ir jas stabdyti;

4.2. veiksmų būtina imtis visais atvejais, kai bet kuris Gimnazijos bendruomenės narys (mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas, administracijos atstovas ar kitas darbuotojas, mokinys ar mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) pastebi ar sužino apie bet kurią smurto ar patyčių formą;

4.3. visi smurto ir patyčių atvejai Gimnazijos aplinkoje išsiaiškinami vadovaujantis Tvarkos apraše reglamentuotais susitarimais;

4.4. kiekvienas Gimnazijos bendruomenės narys privalo tinkamai reaguoti smurto ar patyčių situacijoje.

5. Visi Gimnazijos bendruomenės nariai (mokiniai, mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, administracijos atstovai, mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) ir kiti darbuotojai turi būti pasirašytinai supažindinti su Tvarkos aprašu.

6. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

6.1. **smurtas** - sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu;

6.2. **smurtautojas** - vaikas ar suaugęs asmuo, kuris smurtauja, inicijuoja smurtinius veiksmus ir/ar prisideda prie jų;

6.3. **smurtą patyręs asmuo** - asmuo, prieš kurį buvo įvykdyti smurtiniai veiksmai bei sąmoningai taikyta jėga siekiant sužeisti ar įžeisti;

6.4. **smurto stebėtojas** - asmuo, matęs ar žinantis apie įvykusį smurtą;

6.5. **smurto prevencijos ir intervencijos vykdymo stebėseną** - situacijos Gimnazijoje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas;

6.6. **smurto prevencijos vykdymas** - nuolatinis procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įsivertinimą ir tolesnių veiksnių planavimą;

6.7. **smurto intervencijos vykdymas** - mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, administracijos atstovų, kitų progimnazijos darbuotojų, mokinių ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto stabdymą bei teikiamos pagalbos priemonių visumą;

6.8. **smurto rūšys** - fizinis smurtas, emocinis (psichologinis) smurtas, seksualinis smurtas, nepriežiūra:

6.8.1. **fizinis smurtas** - tai neatsitiktiniai, sąmoningi smurtiniai veiksmai, kurie sukelia skausmą ar gali sukelti sveikatos ir vystymosi sutrikimų, pavyzdžiui; mušimas ranka ar įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, spardymas; bet koks skausmo sukėlimas (smūgiavimas, spardymas, mušimas įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, žnaibymas, smaugimas, kankinimas, deginimas, badymas, daužymas, sumušimas, žmogžudystė);

6.8.2. **emocinis (psichologinis) smurtas** - tai sugebėjimų, savęs vertinimo tyčinis griovimas; menkinimas, dėl ko sutrinka prisitaikymas aplinkoje bei tarpasmeniniai santykiai (patyčios, žodinė agresija, žeminimas, gąsdinimas; vertimas jaustis kalto, nors tam nėra objektyvaus pagrindo, kritikavimas, aprėkimas, įžeidinėjimas, žeminimas, užgauliojimas, grasinimas, teigimas, kad esi blogesnis/ė už kitus, izoliavimas, savo valios primetimas, draudimas bendrauti su namiškiais ir draugais, draudimas mokytis, dirbti ir pan.);

6.8.3. **patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

6.8.3.1. **žodinės patyčios** - pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

6.8.3.2. **fizinės patyčios** - užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

6.8.3.3. **socialinės patyčios** - socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

6.8.3.4. **elektroninės patyčios** - skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant pažeminti, sugriauti gerą vardą arba santykius ir kt.;

6.8.4. **seksualinis smurtas** - tai vaikų įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, nepilnai ją suvokia, nesugeba tinkamai reaguoti, kai tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną;

6.8.5. **nepriežiūra** - vaiko atstovo pagal įstatymą ir/ar už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai bei raidai.

7. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma:

7.1. mokinių prieš mokinius;

7.2. gimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus);

7.3. mokinių prieš Gimnazijos darbuotojus;

7.4. vienu Gimnazijos darbuotojų prieš kitus;

7.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, Gimnazijos darbuotojus.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA

8. Smurto ir patyčių stebėseną ir prevenciją svarbi Gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi Gimnazijos direktorius, pavaduotojai ugdymui, Vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, mokytojai, o ją vykdančių dalyvauja visi bendruomenės nariai.

9. Gimnazija išipareigoja apie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantį asmenį informuoti Specializuotos kompleksinės pagalbos centrą (toliau – SKPC), o apie smurtą patyrusį asmenį – SKPC ir policiją ir pateikti būtiniausias kontaktinius šio asmens duomenis (nurodyti vardą, pavardę, telefono ryšio numerį, elektroninio pašto adresą).

10. Smurto ir patyčių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos kūrimą apima Gimnazijos veiklą ir valdymą, socialinių bei emocinių mokinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mikroklimato kūrimą, pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimą.

11. Gimnazijos direktoriaus pavaduotojas ugdymui atsako už smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos aprašo įgyvendinimą, už stebėsenos rezultatais paremtą kasmetinio patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą gimnazijos bendruomenei ir vykdymą.

12. Gimnazijoje parengti dokumentai, kuriuose susitarta dėl mokinių elgesio normų: mokymosi sutartis, „Mokinių ir mokytojų skatinimo tvarkos aprašas“, „Poveikio priemonių taikymo netinkamai besielgiantiems mokiniams tvarkos aprašas“, „Gimnazijos vidaus tvarkos aprašas“, „Darbo tvarkos aprašas“.

13. Darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos Gimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias, remiantis Gimnazijoje nustatyta tvarka.

14. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas nuosekliai ir reguliariai. Mokiniai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo bei kitų socialinių įgūdžių organizuojant šias veiklas:

14.1. integruojant į mokomųjų dalykų ugdymo turinį;

14.2. įgyvendinant patyčių ir smurto prevencijos programą;

14.3. integruojant į neformaliojo vaikų švietimo veiklas;

14.4. organizuojant akcijas ir kitas veiklas.

15. Smurto ar patyčių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos Gimnazijoje kūrimą vykdomas:

15.1. Gimnazijos Vaiko gerovės komisijos veikla:

15.1.1. reguliariai renka informaciją apie ugdymo(si) aplinkos saugumą, bendruomenės narių tarpusavio santykius, identifikuoja problemas;

15.1.2. į identifikuojamų problemų sprendimą, vykdomą smurto ar patyčių prevenciją ir saugios aplinkos Gimnazijoje kūrimą įtraukia visus bendruomenės narius;

15.1.3. numato tinkamą prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, analizuoja jų efektyvumą.

15.2. Socialinio pedagogo, psichologo, Vaiko gerovės komisijos pirmininko veikla:

15.2.1. inicijuoja anoniminę mokinių apklausą ir apibendrina jos rezultatus;

15.2.2. atlieka fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias analizę;

15.2.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie smurtą ir patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

15.2.4. Vaiko gerovės komisijos posėdyje svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį;

15.2.5. teikia siūlymus Gimnazijos direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

15.2.6. prireikus, teikia siūlymus Gimnazijos direktoriui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo;

15.2.7. atlieka kitus Gimnazijos smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkoje numatytus veiksmus;

15.3. klasių vadovai, mokytojai analizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Gimnazijos vaiko gerovės komisijos pirmininką apie smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ar patyčiomis.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA

16. Visais įtariamų ir realių smurto ar patyčių atvejais Gimnazijos administracijos atstovo, klasės vadovo, mokytojo ar švietimo pagalbos specialisto, kitų darbuotojų veikla:

16.1. įsikiša įtaręs ir/ar pastebėjęs smurtą ar patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus; esant elektroninėms patyčioms (jei turi galimybę) išsaugo įrodymus;

16.2. jei mokiniui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus), Gimnazijos darbuotojus ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

16.3. primena mokiniui, kuris smurtauja ir tyčiojasi, mokinio elgesio taisykles;

16.4. informuoja socialinį pedagogą, atsakingą už smurto ir patyčių stebėseną ir intervenciją, apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą ar patyčias, elektroninių patyčių atveju (jei turi) pateikia išsaugotus įrodymus, pateikdamas užpildytą pranešimo apie smurtą ir patyčias formą socialiniam pedagogui (Priedas Nr.1.).

17. Socialinio pedagogo atsakingo už smurto ir patyčių stebėseną ir intervenciją, veikla:

17.1 nedelsdamas tą pačią dieną organizuoja individualius pokalbius su smurtą ar patyčias patyrusiu mokiniu, smurtavusiu ar besityčiojančiu mokiniu, su smurto ar patyčių stebėtojais (jei yra);

17.2. tą pačią dieną informuoja smurtą ar patyčias patyrusio mokinio, smurtavusio ar besityčiojusio mokinio, smurtą ar patyčias stebėjusių mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus). Esant poreikiui kviečia visų mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) dalyvauti pokalbiuose;

17.3. tą pačią dieną su klasės vadovu, psichologu, direktoriaus pavaduotoju ugdymui numato veiksmų planą smurtą ar patyčias patyrusiam, smurtavusiam ar besityčiojusiam, smurtą ar patyčias stebėjusiems mokiniams;

17.4. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną, bendradarbiauja su klase vadovu, psichologu, direktoriaus pavaduotoju ar socialiniu pedagogu ir informuoja Gimnazijos vaiko gerovės komisiją apie pokyčius; vykdo elgesio korekciją, socialiai priimto elgesio modeliavimą;

17.5. raštu informuoja Gimnazijos direktorių apie smurto ar patyčių atvejį;

17.6. inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį, perduoda surinktą informaciją apie įvykusį smurtą ar patyčias bei taikytas intervencijos priemones ir aptaria numatytą veiksmų planą;

17.7. esant poreikiui, kreipiasi dėl pagalbos ir bendradarbiauja su suinteresuotomis institucijomis (policija, VTAIT, KŠPT);

17.8. pildo smurto ir patyčių atvejų registracijos žurnalą.

18. Klasės vadovas, mokytojas ar kitas darbuotojas įtardamas smurtą artimoje aplinkoje, kurioje auga vaikai, atpažinus prievartos prieš vaikus požymius (pvz., vaiko elgesio ir emocijų pokyčiai, vaiko pasisakymas, vaiko ir jo atstovo pagal įstatymą bendravimo ypatumai ar kita), kad tėvai nesirūpina vaikų mokymu, auklėjimu, vaikų poreikiais, kuomet tėvai dėl savo sveikatos būklės negali pasirūpinti nepilnamečiais vaikais:

18.1. raštu fiksuoja požymius ir visas aplinkybes, kurios sukėlė įtarimą dėl smurto artimoje aplinkoje ir informuoja Gimnazijos socialinį pedagogą, atsakingą už smurto ir patyčių stebėseną ir intervenciją;

18.2. Gimnazijos direktorius raštu informuoja Kėdainių rajono savivaldybės administraciją, Vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ir/ar policiją.

19. Vaiko gerovės komisijos, įvertinusios turimą informaciją, veiksmai:

19.1. aptaria numatytą veiksmų planą smurtą ar patyčias patyrusiam, smurtavusiam ar besityčiojusiam, smurtą ar patyčias stebėjusiems mokiniams;

19.2. vykdo plane numatytas veiklas (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais (globėjais, rūpintojais), bendraklasiais ir kt.), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus), stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

20. Mokiniui smurtaujant ar pasityčiojus iš administracijos atstovo, mokytojo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo, pastebėjęs smurtą ir/ar įtaręs patyčias, turi raštu informuoti Gimnazijos direktorių.

21. Administracijos atstovui, mokytojui, švietimo pagalbos specialistui ar kitam darbuotojui smurtaujant ar pasityčiojus iš vaiko, asmuo, pastebėjęs smurtą ir/ar įtaręs patyčias, turi raštu informuoti Gimnazijos direktorių.

22. Gimnazijos direktorius, sužinojęs apie darbuotojo patiriamą smurtą ar patyčias arba darbuotojo smurtavimą ar tyčiojimąsi, sudaro komisiją patyčių ar smurto atvejui tirti.

23. Visiems smurto ir patyčių dalyviams pagal individualius poreikius Gimnazijoje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

25. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje atliekama anoniminė mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų) ir pedagogų apklausa, siekiant išsiaiškinti patyčių situaciją Gimnazijoje. Duomenys apibendrinami ir pagal gautus rezultatus sudaromas veiklos planas kitiems mokslo metams.
